

IBIS

Interdyscyplinarna Bez Barier Interaktywna Szkoła

Program nauczania
**PODSTAWY
PRZEDSIĘBIORCZOŚCI**

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Podstawy przedsiębiorczości

Program nauczania dla szkół ponadgimnazjalnych (IV etap edukacyjny)

Publikacja przeznaczona wyłącznie do bezpłatnej dystrybucji

Warszawa, 2013

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

Spis treści

- Wstęp**
- I. Szczegółowe cele kształcenia i wychowania**
 - II. Treści edukacyjne**
 - III. Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania**
 - IV. Opis założonych osiągnięć ucznia**
 - V. Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia**
 - VI. Ewaluacja programu nauczania.**
 - VII. Zastosowanie programu w pracy z uczniem trudnym**

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wstęp

Program podstawy przedsiębiorczości został opracowany zgodnie z podstawą programową zawartą w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27. sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 roku, poz. 977).

Przedmiot podstawy przedsiębiorczości realizowany jest na IV etapie edukacyjnym, czyli program przeznaczony jest dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Program powinien zostać zrealizowany w czasie 60 lekcji, na których przekazane zostaną treści dotyczące komunikacji i podejmowania decyzji, funkcjonowania gospodarki oraz przedsiębiorstw, planowania własnej kariery oraz zasad etycznych, jakim powinien się w swoim życiu kierować każdy człowiek.

W opracowywaniu programu położono szczególny nacisk na wszechstronny rozwój ucznia w każdym zakresie określonym w podstawie, a także na zachęcanie go do dalszego samodzielnego pogłębiania wiedzy i umiejętności w zakresie nauk, których treści obejmuje przedmiot podstawy przedsiębiorczości.

Kształcenie ogólne na IV etapie edukacyjnym, stanowi podstawy wykształcenia, umożliwiające zdobycie także kwalifikacji zawodowych, a następnie ich późniejsze doskonalenie lub modyfikowanie otwierając możliwość kształcenia się przez całe życie. Strategia uczenia się przez całe życie wymaga umiejętności podejmowania ważnych decyzji – poczynając od wyboru szkoły ponadgimnazjalnej, kierunku studiów lub konkretnej specjalizacji zawodowej, poprzez decyzje o wyborze miejsca pracy, sposobie podnoszenia oraz poszerzania swoich kwalifikacji, aż do ewentualnych decyzji o zmianie zawodu.

Współczesna szkoła ma przede wszystkim kształcić w uczniach umiejętności niezbędne do funkcjonowania we współczesnym świecie, takie jak planowanie, organizowanie i ocenianie własnego rozwoju, twórcze rozwiązywanie problemów, skuteczne komunikowanie się, umiejętność współpracy w grupie, ale również korzystanie z różnych

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

źródeł informacji. Te umiejętności oraz wiedzę niezbędną w świadomym uczestniczeniu w życiu społeczno-gospodarczym uczniowie powinni otrzymać w ramach lekcji podstaw przedsiębiorczości. Osiągnięcie takich założeń jest możliwe podczas realizacji niniejszego programu nauczania, który daje takie możliwości, szczególnie gdy nauczyciel zintegruje działania wykorzystując multibook i grę edukacyjną multimedialną, stanowiącą pomost między przedmiotami podstawy przedsiębiorczości a geografią.

I. Szczegółowe cele kształcenia i wychowania

Cele kształcenia zawarte w przywołanej wcześniej podstawie programowej nakładają na szkołę pewne zadania, którym musi ona sprostać. Szkoła ma obowiązek dbać o wszechstronny rozwój każdego ucznia, przygotować go do podejmowania przemyślanych decyzji, dokonywania samodzielnych wyborów, ponadto ma przygotować uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym. Dlatego też szkoła, a przede wszystkim nauczyciele powinni stwarzać uczniom warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, jak również poświęcić dużo uwagi edukacji medialnej, a przede wszystkim dbać o:

- przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości dotyczących faktów, zasad, teorii i praktyk,
- zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów,
- kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie¹.

¹ Załącznik nr 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27. sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 roku, poz. 977).

Ponadto do najważniejszych kompetencji zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego należą:

- czytanie, czyli umiejętność rozumienia, wykorzystywania i refleksyjnego przetwarzania tekstów, które prowadzi do osiągnięcia własnych celów, w tym rozwoju osobowego oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa,
- myślenie matematyczne, czyli umiejętność wykorzystania narzędzi matematycznych w życiu codziennym oraz formułowania poprawnych osądów opartych na prawidłowym rozumowaniu matematycznym,
- myślenie naukowe, czyli umiejętność wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących społeczeństwa,
- umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie,
- umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi,
- umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy zdobytych lub posiadanych informacji,
- umiejętność rozpoznawania własnych potrzeb edukacyjnych oraz uczenia się,
- umiejętność pracy zespołowej²,

We współczesnej szkole na szczególną uwagę zasługuje indywidualne podejście do każdego ucznia. Szczególną uwagę należy zwrócić na nauczanie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi m. in. poprzez dostosowanie treści i metod nauczania do ich możliwości. W VII rozdziale programu przedstawione zostaną takie dostosowania zwłaszcza w kontekście uczniów mających trudności w uczeniu się.

² Ibidem.

Cele kształcenia – wymagania ogólne

Treści przekazywane w trakcie zajęć podstaw przedsiębiorczości, pozwolą zrealizować wymagania ogólne w zakresie określonym rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej³:

1) Komunikacja i podejmowanie decyzji.

Uczeń:

- wykorzystuje formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej;
- podejmuje decyzje i ocenia ich skutki zarówno pozytywne, jak i negatywne.

2) Gospodarka i przedsiębiorstwo.

Uczeń:

- wyjaśnia zasady funkcjonowania przedsiębiorstwa;
- sporządza prosty biznesplan;
- charakteryzuje mechanizmy funkcjonowania gospodarki i instytucji rynkowych oraz rolę państwa w gospodarce;
- analizuje aktualne zmiany i tendencje w gospodarce świata i Polski;
- rozróżnia i porównuje formy inwestowania i wynikające z nich ryzyko.

3) Planowanie i kariera zawodowa.

Uczeń:

- opisuje mocne strony swojej osobowości;

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27. sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 roku, poz. 977).

-
- analizuje dostępność rynku pracy w odniesieniu do własnych kompetencji i planów zawodowych.

4) Zasady etyczne.

Uczeń :

- wyjaśnia zasady etyczne w biznesie i w relacjach pracownik – pracodawca;
- potrafi ocenić zachowania pod względem etycznym.

II. Treści edukacyjne

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27. sierpnia 2012 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 roku, poz. 977) określa następujące treści edukacyjne, czyli wymagania szczegółowe w zakresie nauczania przedmiotu podstawy przedsiębiorczości, które zawarte zostały w sześciu działach:

1. Człowiek przedsiębiorczy.

Uczeń:

- przedstawia cechy, jakimi charakteryzuje się osoba przedsiębiorcza;
- rozpoznaje zachowania asertywne, uległe i agresywne; odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej;
- rozpoznaje mocne i słabe strony własnej osobowości; odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej;
- charakteryzuje swoje role społeczne i typowe dla nich zachowania;
- zna korzyści wynikające z planowania własnych działań i inwestowania w siebie;

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która zgodnie z zasadami etyki odniosła sukces w życiu zawodowym;
- podejmuje racjonalne decyzje, opierając się na posiadanych informacjach i ocenia skutki własnych działań;
- stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska;
- przedstawia drogę, jaką dochodzi się własnych praw w roli członka zespołu, pracownika, konsumenta;
- zna prawa konsumenta oraz wymienia instytucje stojące na ich straży; przedstawia zasady składania reklamacji w przypadku niezgodności towaru z umową;
- odczytuje informacje zawarte w reklamach, odróżniając je od elementów perswazyjnych; wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na konsumentów.

2. Rynek – cechy i funkcje.

Uczeń:

- charakteryzuje społeczne i ekonomiczne cele gospodarowania, odwołując się do przykładów z różnych dziedzin;
- rozróżnia czynniki wytwórcze (praca, przedsiębiorczość, kapitał, ziemia i informacja) i wyjaśnia ich znaczenie w różnych dziedzinach gospodarki;
- wymienia podstawowe cechy, funkcje i rodzaje rynków;
- wyjaśnia okrężny obieg pieniądza w gospodarce rynkowej;
- omawia transformację gospodarki Polski po 1989 roku;
- charakteryzuje czynniki wpływające na popyt i podaż;
- wyznacza punkt równowagi rynkowej na prostych przykładach.

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

3. Instytucje rynkowe.

Uczeń:

- rozróżnia formy i funkcje pieniądza;
- wyjaśnia rolę, jaką w gospodarce pełnią instytucje rynkowe: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych, fundusze inwestycyjne, firmy ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne;
- oblicza procent od kredytu i lokaty bankowej, ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie;
- wyjaśnia mechanizm funkcjonowania giełdy papierów wartościowych na przykładzie Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie;
- wskazuje różnicę między różnymi rodzajami papierów wartościowych;
- wymienia podstawowe wskaźniki giełdowe i wyjaśnia ich wagę w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie;
- rozróżnia formy inwestowania kapitału i dostrzega zróżnicowanie stopnia ryzyka w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania;
- oblicza przewidywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie;
- charakteryzuje system emerytalny w Polsce i wskazuje związek pomiędzy swoją przyszłą aktywnością zawodową, a wysokością emerytury;
- analizuje oferty banków, funduszy inwestycyjnych, firm ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych.

4. Państwo, gospodarka.

Uczeń:

- wymienia i charakteryzuje ekonomiczne funkcje państwa;
- opisuje podstawowe mierniki wzrostu gospodarczego;
- przedstawia przyczyny i narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę;

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

-
- wymienia źródła dochodów i rodzaje wydatków państwa;
 - wyjaśnia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na gospodarkę;
 - charakteryzuje narzędzia polityki pieniężnej;
 - identyfikuje rodzaje inflacji w zależności od przyczyn jej powstania oraz stopy inflacji;
 - wyjaśnia wpływ kursu waluty na gospodarkę i handel zagraniczny;
 - charakteryzuje zjawiska recesji i dobrej koniunktury w gospodarce;
 - wyszukuje informacje o aktualnych tendencjach i zmianach w gospodarce świata i Polski;
 - wskazuje największe centra finansowe i gospodarcze na świecie;
 - ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę świata i Polski oraz podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji.

5. Przedsiębiorstwo.

Uczeń:

- charakteryzuje otoczenie, w którym działa przedsiębiorstwo;
- omawia cele działania przedsiębiorstwa oraz sposoby ich realizacji;
- sporządza projekt własnego przedsiębiorstwa oparty na biznesplanie;
- rozróżnia podstawowe formy prawno-organizacyjne przedsiębiorstwa;
- opisuje procedury i wymagania związane z zakładaniem przedsiębiorstwa;
- omawia zasady pracy zespołowej i wyjaśnia, na czym polegają role lidera i wykonawcy; omawia cechy dobrego kierownika zespołu;
- identyfikuje i analizuje konflikty w zespole i proponuje metody ich rozwiązania, szczególnie w drodze negocjacji;
- omawia etapy realizacji projektu oraz planuje działania zmierzające do jego realizacji;

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

-
- charakteryzuje zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie krajowym i międzynarodowym;
 - charakteryzuje czynniki wpływające na sukces lub niepowodzenie przedsiębiorstwa.

6. Rynek pracy.

Uczeń:

- omawia mierniki i skutki bezrobocia dla gospodarki oraz sposoby walki z bezrobociem;
- wyjaśnia motywy aktywności zawodowej człowieka;
- analizuje własne możliwości znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim;
- wyszukuje oferty pracy, uwzględniając własne możliwości i predyspozycje;
- rozróżnia sposoby zatrudnienia pracownika i interpretuje podstawowe przepisy *Kodeksu pracy*, w tym obowiązki i uprawnienia pracownika i pracodawcy;
- sporządza dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy;
- przygotowuje się do rozmowy kwalifikacyjnej i uczestniczy w niej w warunkach symulowanych;
- charakteryzuje różne formy wynagrodzeń i oblicza swoje wynagrodzenie brutto i netto; wypełnia deklarację podatkową PIT, opierając się na przykładowych danych;
- rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne w roli pracodawcy i pracownika; wyjaśnia zjawisko mobbingu w miejscu pracy oraz przedstawia sposoby przeciwdziałania temu zjawisku.

III. Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania

Podstawowym celem nauczania przedmiotu podstawy przedsiębiorczości jest nabycie przez ucznia umiejętności myślenia przedsiębiorczego, stosowanie w praktyce poznanych zasad działania oraz podejmowanie trafnych decyzji i umiejętność pracy w zespole.

Warto w realizacji programu nauczania stosować metody aktywizujące, które najlepiej sprawdzą się w kształtowaniu tych cech i umiejętności, które są kluczowe w nauczaniu podstaw przedsiębiorczości.

Systematyczne aktywizowanie uczniów w czasie lekcji wymaga zastosowania wielu metod aktywizujących jednocześnie. W zależności od grupy należy dokonać wyboru z katalogu metod m. in.:

- pracę z podręcznikiem, w tym przypadku z e-bookiem,
- grę edukacyjną multimedialną, stanowiącą integralną część obudowy programu nauczania,
- uczestnictwo w konkursach,
- udział w grach symulacyjnych
- pogadankę,
- pokaz,
- "burzę mózgów",
- studium przypadku,
- projekt,
- metodę symulacyjną oraz dyskusję nad wynikami obserwacji i analizy
- metodę problemową.

W zależności od treści nauczania, na każdej lekcji nauczyciel powinien stosować różne metody. Najważniejszymi metodami stosowanymi w nauczaniu podstaw

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

przedsiębiorczości powinny być metody praktyczne i problemowe oraz przygotowanie i praca metodą projektów. Pozostałe metody powinny pełnić funkcję uzupełniającą w trakcie nauczania.

Praca z podręcznikiem multibookiem i pogadanka mogą być wstępem do rozwiązywania problemu lub do dyskusji. Uczniowie wykorzystują samodzielnie zdobytą wiedzę. Sytuacje symulowane dają możliwość rozwoju wyobraźni oraz wskazania i nazwania konkretnego zjawiska, dlatego można posłużyć się grą edukacyjną multimedialną stanowiącą obudowę programu nauczania. Gra jest ściśle skorelowana z programem, tak aby dawała możliwość nauczycielowi omówienia i pokazania typowych, bądź nietypowych sytuacji.

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

IV. Opis założonych osiągnięć ucznia

W tej części programu nauczania został zaprezentowany opis założonych osiągnięć ucznia na IV etapie edukacyjnym, tj. szkoły ponadgimnazjalnej w ramach przedmiotu *podstawy przedsiębiorczości*. Założone osiągnięcia ucznia zostały przyporządkowane do poszczególnych tematów realizowanych na zajęciach, jak również uporządkowane zgodnie z układem treści nauczania.

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

Tab. 1. Planowane osiągnięcia ucznia

L.p.	Treści nauczania	Wymagania szczegółowe *nr w podstawie programowej przedmiotu podstawy przedsiębiorczości	Szczegółowe cele edukacyjne oraz osiągnięcia ucznia w języku wymagań edukacyjnych	
			Uczeń zna, wymienia, podaje pojęcia, zjawiska, problemy (stosuje prawidłowo do kontekstu)	Uczeń potrafi
1. Człowiek przedsiębiorczy				
1	Czy jesteś przedsiębiorczy?	[1.1] *przedstawia cechy jakimi charakteryzuje się osoba przedsiębiorcza.	<ul style="list-style-type: none"> – potrzeby człowieka, – introwertyk, – ekstrawertyk, – temperament, – motywy aktywności człowieka, 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazać cechy osoby przedsiębiorczej, – wskazać, które cechy jego własnej osobowości są cechami osoby przedsiębiorczej,

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

				<ul style="list-style-type: none"> – wymienia mocne i słabe cechy własnej osobowości.
2	Czynniki psychologiczne sprzyjające przedsiębiorczości	<p>[1.2.]* rozpoznaje zachowania asertywne, uległe i agresywne; odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej;</p> <p>[1.3.] *rozpoznaje mocne i słabe strony własnej osobowości; odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej;</p>	<ul style="list-style-type: none"> – frustracja, – techniki antystresowe. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznać zachowania asertywne, uległe i agresywne – stosować techniki antystresowe, – ocenić korzyści wynikające z planowania własnych działań i inwestowania w siebie,
3	Twoja rola w społeczeństwie – typowe role społeczne	<p>[1.4.] *charakteryzuje swoje role społeczne i typowe dla nich zachowania;</p> <p>[1.9.] *przedstawia drogę, jaką dochodzi się własnych praw w roli członka zespołu, pracownika, konsumenta</p>	<ul style="list-style-type: none"> – grupa społeczna, – przykłady ról społecznych, w których najczęściej występuje, – przykłady typowych dla ról społecznych zachowań, – zasady pracy zespołowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – określić cechy grupy społecznej i rodzaje grup społecznych, – stosować się w praktyce do zasad pracy zespołowej, – rozpoznać konflikty występujące w zespole, – wskazać, na wybranych przykładach sposoby rozwiązywania konfliktów, – sformułować cele oraz wskazać działania, które pomogą w ich realizacji.
4	Najważniejsze pierwsze wrażenie – komunikacja	<p>[1.8.] *stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przykłady komunikacji werbalnej i niewerbalnej, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnić znaczenie w codziennym życiu skutecznego

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

	werbalna i niewerbalna	autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska;	– zachowania przestrzenne.	komunikowania się, – zaprezentować się stosując różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej.
5	Pokaż się od najlepszej strony – sztuka autoprezentacji	[1.8.] *stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska; [1.6.] *analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która zgodnie z zasadami etyki odniosła sukces w życiu zawodowym	– przykłady komunikacji werbalnej i niewerbalnej, – zachowania przestrzenne.	– wyjaśnić znaczenie w codziennym życiu skutecznego komunikowania się, – zaprezentować się stosując różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej.
6	Podejmowanie decyzji i rozwiązywanie konfliktów	[1.5.] *zna korzyści wynikające z planowania własnych działań i inwestowania w siebie; [1.7.] *podejmuje racjonalne decyzje, opierając się na posiadanych informacjach, i ocenia skutki własnych działań;	– racjonalne decyzje, – proces decyzyjny, – korzyści wynikające z inwestowania w siebie, – rodzaje konfliktów, – negocjacje, – mediacje, – arbitraż.	– ocenić skutki własnych decyzji i działań, – zaplanować i przeprowadzić własne działania, – podejmować racjonalne decyzje uwzględniając różnorodne czynniki zewnętrzne oraz posiadane informacje, – podać sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie.

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

7	„Nabity w butelkę” – o prawach konsumenta	<p>[1.9.] *przedstawia drogę, jaką dochodzi się własnych praw w roli członka zespołu, pracownika, konsumenta</p> <p>[1.10] *zna prawa konsumenta oraz wymienia instytucje stojące na ich straży; przedstawia zasady składania reklamacji w przypadku niezgodności towaru z umową;</p>	<ul style="list-style-type: none"> – konsument, – podstawowe prawa konsumenta, – rękojmia, – gwarancja, – instytucje chroniące prawa konsumenckie, – konsumenckie prawo do składania reklamacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – zaproponować – na wybranych przykładach – sposoby dochodzenia praw konsumenckich, – przygotować reklamację produktu w przypadku jego niezgodności z umową.
8	Reklama – blogosławieństwo czy przekleństwo, a może synonim współczesności	<p>[1.11.]*odczytuje informacje zawarte w reklamach, odróżniając je od elementów perswazyjnych; wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na konsumentów</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rodzaje reklam, – komunikat reklamowy, – elementy reklamy perswazyjnej (na wybranych przykładach), – przepisy prawne dotyczące emitowania reklam. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnić, na przykładach, w jaki sposób reklamy wpływają na decyzje konsumentów, – wskazać przykłady pozytywnego wpływu reklamy na konsumenta.
2. Rynek – cechy i funkcje				
1	Społeczne i ekonomiczne cele gospodarowania	<p>[2.1.] *charakteryzuje społeczne i ekonomiczne cele gospodarowania, odwołując się do przykładów z różnych dziedzin;</p>	<ul style="list-style-type: none"> – gospodarowanie, – cele społeczne i ekonomiczne gospodarowania, – proces gospodarowania, – podmioty gospodarowania, 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazać różnice między gospodarką rynkową a socjalistyczną.

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

			– gospodarka rynkowa.	
2	Czynniki wytwórcze i ich znaczenie	[2.2.] *rozdziela czynniki wytwórcze (praca, przedsiębiorczość, kapitał, ziemia i informacja) i wyjaśnia ich znaczenie w różnych dziedzinach gospodarki;	– czynniki wytwórcze (praca, przedsiębiorczość, kapitał, ziemia, informacja).	– wyjaśnić, jakie znaczenie dla gospodarki mają różne czynniki wytwórcze.
3	Od rynku lokalnego do rynku globalnego – rodzaje, cechy i funkcje rynków	[2.3.] *wymienia podstawowe cechy, funkcje i rodzaje rynków;	– gospodarka naturalna i gospodarka towarowa, – rodzaje rynków, – konkurencja, – podstawowe funkcje rynków.	– scharakteryzować, na przykładach różne rodzaje rynków
4	Czy pieniądź zatacza coraz szersze kręgi – obieg pieniądza w gospodarce.	[2.4.] *wyjaśnia okólny obieg pieniądza w gospodarce rynkowej;	– podmioty biorące udział w obiegu pieniądza w gospodarce.	– wyjaśnić – na przykładzie – okólny obieg pieniądza w gospodarce rynkowej.
5	Transformacja polskiej gospodarki po 1989 roku	[2.5.] *omawia transformację gospodarki Polski po 1989 roku;	– główne etapy transformacji gospodarki Polski po 1989 r., – „Plan Balcerowicza”, – „Program Powszechnej	– nazwać i opisać – odwołując się do przykładów- społeczne skutki transformacji polskiej gospodarki po 1989 roku

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

			Prywatyzacji”.	
6	Kupić – sprzedać, pohandlować warto... - czynniki wpływające na elementy rynkowe	[2.6.] *charakteryzuje czynniki wpływające na popyt i podaż;	<ul style="list-style-type: none"> - czynniki wpływające na popyt i podaż , - prawo popytu, - prawo podaży, - krzywa popytu, - krzywa podaży, - funkcje ceny, - cena równowagi rynkowej. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić – odwołując się do przykładów - relację pomiędzy popytem i podażą, - wyjaśnić, na czym polega mechanizm rynkowy, - wyjaśnić – na przykładach - prawo popytu i podaży, - wyznaczyć krzywą popytu, krzywą podaży oraz cenę równowagi rynkowej.
7	Równowaga rynkowa	[2.7.] *wyznacza punkt równowagi rynkowej na prostych przykładach	<ul style="list-style-type: none"> -równowaga rynkowa, -nadwyżka podaży, -niedobór rynkowy, -nadwyżka popytu. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyznaczyć – na przykładzie - punkt równowagi rynkowej, - wyjaśnić znaczenie nadwyżki rynkowej i niedoboru rynkowego.
3. Instytucje rynkowe				
1	„Czy zły pieniądz wypiera z obiegu pieniądz dobry” – rzecz o pieniądzu	[3.1.] *rozdziela formy i funkcje pieniądza;	<ul style="list-style-type: none"> - formy pieniądza, zmieniające się na przestrzeni czasu oraz współczesne, - wymiana barterowa, 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, jakie funkcje pełni pieniądz w gospodarce.

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

			<ul style="list-style-type: none"> - deprecjacja pieniądza, - metody zabezpieczania pieniądza. 	
2	Rola instytucji rynkowych w gospodarce	[3.2.]* wyjaśnia rolę, jaką w gospodarce pełnią instytucje rynkowe: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych, fundusze inwestycyjne, firmy ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne;	<ul style="list-style-type: none"> - bank komercyjne, - bank centralny, - giełda papierów wartościowych, - fundusze inwestycyjne, - fundusze emerytalne, - firmy ubezpieczeniowe. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać i wyjaśnić różnice pomiędzy bankami komercyjnymi i centralnymi, - wyjaśnić, czym jest giełda oraz podać jej przykłady.
3	Od kontuaru do współczesnego banku. Rodzaje banków i usług bankowych	[3.2.]* wyjaśnia rolę, jaką w gospodarce pełnią instytucje rynkowe: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych, fundusze inwestycyjne, firmy ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne; [3.3.]* oblicza procent od kredytu i lokaty bankowej, ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie;	<ul style="list-style-type: none"> - bank komercyjny, - bank centralny, - podstawowe zasady działania banków, - usługi oferowane przez banki, - rodzaje kredytów i lokat bankowych. 	<ul style="list-style-type: none"> - odróżnić - na podstawie danych - banki od para banków, - obliczyć na podstawie danych - procent od kredytu i lokaty bankowej, - ocenić możliwość spłaty kredytu o określonej wysokości przy określonym dochodzie, - porównać oferty wybranych banków oraz wybrać najkorzystniejszą ofertę kredytową.

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

4	Rola i funkcje Narodowego Banku Polskiego	[3.2.]* wyjaśnia rolę, jaką w gospodarce pełnią instytucje rynkowe: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych, fundusze inwestycyjne, firmy ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne;	<ul style="list-style-type: none"> – organy wewnętrzne Narodowego Banku Polskiego, – funkcje Narodowego Banku Polskiego. 	– wyjaśnić rolę banku centralnego w gospodarce rynkowej.
5	Giełda Papierów Wartościowych oraz mechanizm jej funkcjonowania	[3.4.]* wyjaśnia mechanizm funkcjonowania giełdy papierów wartościowych na przykładzie Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie;	<ul style="list-style-type: none"> – rodzaje giełd, – Komisja Nadzoru Finansowego, – biuro maklerskie, – Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych – hossa – bessy. 	<ul style="list-style-type: none"> – omówić zjawisko prywatyzacji bezpośredniej i pośredniej, – odróżnić rodzaje giełd oraz podać ich przykłady – wyjaśnić – na przykładzie Giełdy Papierów Wartościowych - na czym polega działanie giełd.
6	Papiery wartościowe jako forma zabezpieczeń należności lub wierzytelności	[3.5.]* wskazuje różnicę między różnymi rodzajami papierów wartości	<ul style="list-style-type: none"> – akcja, – obligacja, – wierzytelność, – należność. 	<ul style="list-style-type: none"> – określić – na podstawie danych - wierzytelności i należności związane z papierami wartościowymi, – wskazać różnice między różnymi rodzajami papierów wartościowych.

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

7	Wskaźniki giełdowe oraz ich rola w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie	[3.6.]* wymienia podstawowe wskaźniki giełdowe i wyjaśnia ich wagę w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie;	<ul style="list-style-type: none"> – wskaźnik cena do zysku (C/Z) , – wskaźnik cena do wartości księgowej (C/WK), – indeksy giełdowe takie jak: WIG, WIG 20, mWIG 40, s WIG 80, NCIndex . 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnić wpływ wskaźników giełdowych na decyzje inwestorów na giełdzie, – analizować aktualne wskaźniki giełdowe i na ich podstawie podjąć „fikcyjne decyzje inwestycyjne”.
8	Najlepsza inwestycja... - formy i rodzaje inwestycji	[3.7.] *rozdziela formy inwestowania kapitału i dostrzega zróżnicowanie stopnia ryzyka w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania; [3.8]*oblicza przewidywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie;	<ul style="list-style-type: none"> – formy inwestowania kapitału, – rodzaje inwestycji, – fundusze inwestycyjne, – ryzyko inwestycyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnić wpływ wskaźników giełdowych na decyzje inwestorów na giełdzie, – wybrać i zaprezentować najefektywniejsze formy inwestowania kapitałów – obliczyć – na podstawie dowolnych danych - przewidywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie, – wyjaśnić różnice między różnymi rodzajami funduszy inwestycyjnych.

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

9	„Ty też kiedyś będziesz emerytem”. System emerytalny w Polsce	[3.9.] *charakteryzuje system emerytalny w Polsce i wskazuje związek pomiędzy swoją przyszłą aktywnością zawodową a wysokością emerytury;	<ul style="list-style-type: none"> – współczesny system emerytalny w Polsce, – Otwarte Fundusze Emerytalne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnić związek pomiędzy swoją przyszłą aktywnością zawodową, a wysokością emerytury, – na podstawie danych wybranych funduszy emerytalnych – wskazać najbardziej korzystne oferty.
10	Rynek ubezpieczeń – gdzie warto ulokować swoje finanse	[3.10.] *analizuje oferty banków, funduszy inwestycyjnych, firm ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych.	<ul style="list-style-type: none"> – ubezpieczenia obowiązkowe, – ubezpieczenia dobrowolne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnić, dlaczego ludzie się ubezpieczają, – wyszukać przykłady ubezpieczeń na życie i je zaprezentować, – na podstawie danych wybranych funduszy ubezpieczeniowych – wskazać najbardziej korzystne oferty.
4. Państwo, gospodarka				
1	Ekonomiczne funkcje	[4.1.]* wymienia i charakteryzuje	– ekonomiczne funkcje państwa,	– wskazać normy prawne istotne

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

	państwa. Od alokacji do redystrybucji	ekonomiczne funkcje państwa; [4.3.]* przedstawia przyczyny i narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę;	<ul style="list-style-type: none"> - etatyzm, - liberalizm, - korupcja, - redystrybucja. 	dla prawidłowego funkcjonowania gospodarki <ul style="list-style-type: none"> - ocenić wady i zalety państwa opiekuńczego, - wyjaśnić, na czym polega rola państwa we współczesnej gospodarce.
2	Czym się różni PKB od PNB –podstawowe mierniki wzrostu gospodarczego	[4.2.]* opisuje podstawowe mierniki wzrostu gospodarczego;	<ul style="list-style-type: none"> - Produkt Krajowy Brutto, - Produkt Narodowy Brutto, - Produkt Krajowy Netto, - PKB per capita, - indeks cen CPI. 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznać, rozróżnić i opisać podstawowe wskaźniki gospodarcze, - ocenić sytuację gospodarczą państwa na podstawie mierników gospodarczych.
3	Budżet państwa. Źródła dochodów i rodzaje wydatków.	[4.4.]* wymienia źródła dochodów i rodzaje wydatków państwa;	<ul style="list-style-type: none"> - budżet państwa, - dochody budżetu państwa, - wydatki budżetu państwa. - podatki stanowiące źródło dochodu budżetu państwa, - źródła dochodów samorządów. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić rodzaje wydatków budżetowych obowiązujących w Polsce i w Unii Europejskiej,
4	Kiedy się zdarza deficyt	[4.5.]* wyjaśnia wpływ deficytu	<ul style="list-style-type: none"> - deficyt budżetowy, 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić – na przykładach - w

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

	budżetowy?	budżetowego i długu publicznego na gospodarke;	<ul style="list-style-type: none"> - nadwyżka budżetowa, - dług publiczny. 	<p>jaki sposób deficyt budżetowy i dług publiczny wpływa na gospodarke,</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić kiedy się pojawiają się: deficyt budżetowy, nadwyżka budżetowa.
5	Narzędzia polityki pieniężnej	[4.6.] *charakteryzuje narzędzia polityki pieniężnej;	<ul style="list-style-type: none"> - interwencjonizm państwowy, - protekcjonizm państwowy, - dotacja, - subwencja - polityka pieniężna (monetarna) - polityka walutowa, - polityka budżetowa (fiskalna) 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić – na przykładzie - zjawisko protekcjonizmu państwowego, - wyjaśnić, jak działa mechanizm regulacji cen i subwencji, - wyjaśnić - na przykładzie - na czym polega zjawisko interwencjonizmu państwowego, - wskazać różnice między polityką pieniężną, walutową i budżetową państwa, - wskazać instytucje państwowe mające wpływ na gospodarke oraz podać przykłady takiego wpływu.

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

6	Inflacja – przyczyny jej powstawania, rodzaje inflacji i czemu się mówi tylko o „stopach inflacji...”	[4.7.]* identyfikuje rodzaje inflacji w zależności od przyczyn jej powstania oraz stopy inflacji;	<ul style="list-style-type: none"> – inflacja, deflacja, – rodzaje inflacji, – przyczyny inflacji, – stopa inflacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnić – na przykładzie – jak inflacja wpływa na gospodarkę, – określić (na podstawie danych) stopę inflacji.
7	Cykl koniunkturalny – od recesji do ożywienia	[4.9.] *charakteryzuje zjawiska recesji i dobrej koniunktury w gospodarce;	<ul style="list-style-type: none"> – recesja w gospodarce, – koniunktura w gospodarce, – cykl koniunkturalny. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisać – odwołując się do przykładów - zjawisko recesji i dobrej koniunktury w gospodarce, – wyjaśnić znaczenie cyklu koniunkturalnego dla gospodarki, – opisać poszczególne fazy cyklu koniunkturalnego.
8	Ile można zarobić na handlu zagranicznym, czyli różnice kursów walut	[4.8.] *wyjaśnia wpływ kursu waluty na gospodarkę i handel zagraniczny;	<ul style="list-style-type: none"> – kurs waluty, – handel zagraniczny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnić co to jest: kurs walut i skąd się bierze różnica kursowa, – wyjaśnić, w jaki sposób kursy walut wpływają na gospodarkę i handel zagraniczny, – wyjaśnić, jakie znaczenie dla gospodarki ma handel zagraniczny.

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

9	Największe centra finansowe i gospodarcze na świecie	[4.11.]* wskazuje największe centra finansowe i gospodarcze na świecie;	<ul style="list-style-type: none"> – Międzynarodowa Giełda Paliw, – Nowojorska Giełda Papierów Wartościowych, – Londyńska Giełda Walutowa, – G 8, – OECD, – OPEC, – NAFTA, – APEC. 	<ul style="list-style-type: none"> – znaleźć na mapie i scharakteryzować państwa należące do :grupy G8, OECD, NAFTA, APEC i OPEC, – znaleźć na mapie trzy raje podatkowe i trzy największe giełdy towarowe na świecie, – wyjaśnić czym dla współczesnej gospodarki jest tworzenie regionalnych stref wolnego handlu.
10	Tendencje zmian w gospodarce światowej i gospodarce Polski	[4.10.] *wyszukuje informacje o aktualnych tendencjach i zmianach w gospodarce świata i Polski;	<ul style="list-style-type: none"> – swobody wspólnego rynku państw Unii Europejskiej, – formy międzynarodowych powiązań gospodarczych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazać i opisać – na przykładach - tendencje zmian w gospodarce światowej i polskiej.
11	Proces globalizacji gospodarki i jego konsekwencje dla Polski	[4.12.]* ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę świata i Polski oraz podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji.	<ul style="list-style-type: none"> – globalizacja, – kultura masowa, – konsumpcjonizm, – korporacjonizm – antyglobaliści. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnić – odwołując się do przykładów – zjawisko globalizacji, – wskazać szanse i zagrożenia wynikające z globalizacji dla gospodarki Polski i świata,

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

				<ul style="list-style-type: none"> - wskazać cechy charakterystyczne oraz podać przykłady konsumpcjonizmu i macdonaldyzacji życia.
5. Przedsiębiorstwo				
1	Charakterystyka mikro- i makrootoczenia, w którym działa przedsiębiorstwo	[5.1.] *charakteryzuje otoczenie, w którym działa przedsiębiorstwo;	<ul style="list-style-type: none"> - bliższe otoczenie przedsiębiorstwa (mikrootoczenie), - dalsze otoczenie przedsiębiorstwa (makrootoczenie), - monopol, - oligopol, - konkurencja czysta, - konkurencja monopolistyczna. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić rolę bliższego i dalszego otoczenia przedsiębiorstwa, - wyjaśnić wpływ czynników i zjawisk rynkowych na działanie przedsiębiorstwa, - wyjaśnić rodzaje konkurencji i jej poziomy.
2	Cele działania przedsiębiorstwa oraz sposoby ich realizacji	[5.2.]* omawia cele działania przedsiębiorstwa oraz sposoby ich realizacji;	<ul style="list-style-type: none"> - rodzaje przedsiębiorstw, - cele działania przedsiębiorstwa, - przychód, - rachunek zysków i strat, - zysk przedsiębiorstwa. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić sposoby osiągania celów działania przedsiębiorstwa, - wskazać metody obliczania zysku, - obliczyć, na podstawie uproszczonych danych - wynik finansowy firmy,

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

				<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnić-na konkretnym przykładzie-czym jest zysk przedsiębiorstwa.
3	Biznesplan, czyli plan biznesu dla własnego przedsiębiorstwa	[5.3.] *sporządza projekt własnego przedsiębiorstwa oparty na biznesplanie;	<ul style="list-style-type: none"> – biznesplan i jego elementy, – próg rentowności. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienić – krok po kroku – działania, jakie należy podjąć w celu założenia własnego przedsiębiorstwa, – dokonać wyboru rodzaju działalności gospodarczej z uwzględnieniem potrzeb rynku i własnych, – obliczyć – na podstawie uproszczonych danych - próg rentowności.
4	Formy prawno-organizacyjne przedsiębiorstw – podobieństwa i różnice	[5.4.] *rozdziela podstawowe formy prawno-organizacyjne przedsiębiorstwa;	<ul style="list-style-type: none"> – przedsiębiorstwo, – spółdzielnia – spółka cywilna – spółka handlowa – spółka osobowa, – spółka kapitałowa. 	<ul style="list-style-type: none"> – scharakteryzować formy prawno-organizacyjne przedsiębiorstw oraz rodzaje spółek
5	„Bądź kowalem własnego	[5.5.]* opisuje procedury i wymagania	<ul style="list-style-type: none"> – działania, jakie należy podjąć w celu 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawić zasady rejestracji

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

	losu” – załóż własną firmę	związane z zakładaniem przedsiębiorstwa;	założenia własnego przedsiębiorstwa, – podpis elektroniczny, – Polska Klasyfikacja Działalności, – Krajowy Rejestr Sądowy, – Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej, – formy opodatkowania działalności gospodarczej.	indywidualnej działalności gospodarczej, – wskazać różnice między różnymi formami opodatkowania, – wskazać wady i zalety różnych form opodatkowania działalności gospodarczej, – korzystając z Polskiej Klasyfikacji Działalności przyporządkować przykładowe typy działalności przedsiębiorstw, – zgłosić do rejestru własną działalność gospodarczą.
6	Czy potrafisz być liderem? Cechy dobrego kierownika zespołu.	[5.6.] *omawia zasady pracy zespołowej i wyjaśnia, na czym polegają role lidera i wykonawcy; omawia cechy dobrego kierownika zespołu;	– cechy lidera grupy, – delegowanie uprawnień, – zasady pracy zespołowej	– określić znaczenie zarządzania oraz zarządzania zasobami ludzkimi, – wymienić różne typy zarządzania oraz wskazać ich wady i zalety.
7	Umiejętność negocjacji, bo	[5.7.]* identyfikuje i analizuje konflikty	-negocjacje,	– wskazać negocjacje jako jeden

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

	nawet w najlepszym zespole zdarzają się konflikty.	w zespole i proponuje metody ich rozwiązania, szczególnie w drodze negocjacji;	-techniki i style negocjacyjne	ze sposobów rozwiązywania konfliktów, <ul style="list-style-type: none"> - zastosować wybrane techniki negocjacyjne w praktyce (np. symulacji negocjacji), - podać przykłady rozwiązań konfliktów dla każdego ze stylów negocjacyjnego, - podać przykłady najbardziej znanych i skutecznych negocjacji w Polsce i na świecie.
8	Planowanie i realizacja zadań metodą projektu	[5.8.]* omawia etapy realizacji projektu oraz planuje działania zmierzające do jego realizacji;	<ul style="list-style-type: none"> - rodzaje projektów, - etapy realizacji projektu 	<ul style="list-style-type: none"> - zaplanować, przeprowadzić, zaprezentować i ocenić indywidualny projekt badawczy lub rozwiązania jakiegoś problemu ekonomicznego, - wspólnie z innymi - zaplanować, przeprowadzić, zaprezentować i dokonać samooceny i oceny koleżeńskiej projektu zespołowego dotyczącego problemu ekonomicznego,

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

				<ul style="list-style-type: none"> – przeprowadzić analizę SWOT zastosowania metody projektu w procesie uczenia się.
9	Analiza SWOT, jako analiza szans i zagrożeń oraz mocnych i słabych stron przedsiębiorstwa	[5.10.]* charakteryzuje czynniki wpływające na sukces i niepowodzenie przedsiębiorstwa.	<ul style="list-style-type: none"> – czynniki wewnętrzne i zewnętrzne wpływające na sytuację ekonomiczną przedsiębiorstwa, – mocne i słabe strony otoczenia przedsiębiorstwa, – analiza SWOT. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnić – na przykładzie - dlaczego zawsze istnieje ryzyko w działalności przedsiębiorstwa, – wskazać przykłady ryzykownych dla przedsiębiorstwa działań oraz takich, które sprzyjają prowadzeniu firmy, – stosować technikę analityczną SWOT.
10	Etyczne i nieetyczne zachowania w biznesie	[5.9.] *charakteryzuje zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie krajowym i międzynarodowym;	<ul style="list-style-type: none"> – lobbying, – etyczne zachowania w biznesie, – nieetyczne zachowania w biznesie, – etyczny kodeks biznesu. 	<ul style="list-style-type: none"> – podać przykłady etycznych i nieetycznych zachowań w biznesie oraz wskazać skutki takich zachowań, – podać przykłady środowisk, w których etyka zawodowa odgrywa szczególną rolę, – podać przykład działań wzmacniających etykę

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

				<p>zawodową w określonych środowiskach,</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić – na przykładzie – na czym polega we współczesnym świecie odpowiedzialność biznesu, - wyjaśnić, czym różnią się działania lobbingowe od nieetycznych zachowań w biznesie, - sformułować własne propozycje zapisów w etycznym kodeksie biznesu.
6. Rynek pracy				
1	Przyczyny i skutki bezrobocia. Sposoby walki z bezrobociem	[6.1.]*omawia mierniki i skutki bezrobocia dla gospodarki oraz sposoby walki z bezrobociem;	<ul style="list-style-type: none"> - bezrobocie jawne, - bezrobocie ukryte, - bezrobocie płynne, - bezrobocie koniunkturalne, - bezrobocie sezonowe, - bezrobocie technologiczne, - bezrobocie strukturalne - bezrobocie frykcyjne, 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, skąd się bierze bezrobocie, - opisać – odwołując się do współczesnych przykładów – jakie są skutki bezrobocia, - wskazać podstawowe metody walki państwa z bezrobociem, - obliczyć – na podstawie danych

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

			<ul style="list-style-type: none"> - główne przyczyny bezrobocia. - stopa bezrobocia - metody przeciwdziałania bezrobociu. 	- stopę bezrobocia
2	Aktywność zawodowa	[6.2.]* wyjaśnia motywy aktywności zawodowej człowieka;	<ul style="list-style-type: none"> - praca, - aktywność zawodowa człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> - podać przykłady różnej aktywności zawodowej, - wyjaśnić, jakie są główne motywy podejmowania pracy zawodowej, - wyjaśnić- odwołując się do wybranych przykładów dlaczego przy wyborze aktywności zawodowej ważne jest określenie własnych cech osobowościowych, - określić własny profil zawodowy
3	Rynek pracy w ujęciu lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim	[6.3.]* analizuje własne możliwości znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim;	<ul style="list-style-type: none"> - lokalny rynek pracy, - regionalny rynek pracy, - krajowy rynek pracy, - europejski rynek pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać – na podstawie różnych źródeł informacji - zawody najbardziej poszukiwane na rynku pracy w Polsce i w Europie,

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

				<ul style="list-style-type: none"> - wskazać cechy charakterystyczne współczesnego rynku pracy w Polsce oraz w Europie, - określić zmiany na rynku pracy w Polsce i w Europie.
4	Oceń swoje możliwości i predyspozycje na rynku pracy	[6.4.] * wyszukuje oferty pracy, uwzględniając własne możliwości i predyspozycje;	<ul style="list-style-type: none"> - oferty pracy, - metody skutecznego poszukiwania pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyszukiwać oferty pracy, z uwzględnieniem własnych możliwości i predyspozycji, - wskazać różne metody poszukiwania pracy oraz ocenić ich efektywność, - analizować dostępne oferty pracy.
5	Kodeks pracy – prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy. Formy nawiązywania i rozwiązywania stosunków pracy	[6.5.] *rozróżnia sposoby zatrudnienia pracownika i interpretuje podstawowe przepisy <i>Kodeksu pracy</i> , w tym obowiązki i uprawnienia pracownika i pracodawcy;	<ul style="list-style-type: none"> - prawa i obowiązki pracownika, - -prawa i obowiązki pracodawcy, - składniki wynagrodzenia brutto w Polsce, - związek zawodowy, - formy zatrudnienia. 	<ul style="list-style-type: none"> - interpretować określone przepisy kodeksu pracy, - obliczyć – na podstawie podanych danych - dochód netto i brutto dla różnych form zatrudnienia , - wyjaśnić, jakie korzyści wynikają z obowiązywania

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

				<p>regulaminu pracy,</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, po co powstają związki zawodowe.
6	Dokumenty aplikacyjne świadczą o Tobie	[6.6]* sporządza dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy;	<ul style="list-style-type: none"> - dokumenty obowiązujące przy ubieganiu się o pracę, - życiorys, - list motywacyjny, - CV. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić niezbędne elementy życiorysu i listu motywacyjnego, - skonstruować – w odpowiedzi na wybrane ogłoszenie o pracy - poprawne CV , list motywacyjny oraz własny życiorys w formacie EuroPASS - wskazać, na przykładzie, podstawowe błędy pojawiające się w liście motywacyjnym i życiorysie.
7	Rozmowa kwalifikacyjna – jak Cię widzą tak Cię piszą	[6.7.] *przygotowuje się do rozmowy kwalifikacyjnej i uczestniczy w niej w warunkach symulowanych;	<ul style="list-style-type: none"> - rozmowa kwalifikacyjna, - zasady autoprezentacji, - cechy idealnego kandydata do pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> - zaplanować przygotowanie się do rozmowy kwalifikacyjnej, - wykorzystać – podczas symulowanej rozmowy kwalifikacyjnej – podstawowe zasady skutecznego

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

				komunikowania się oraz autoprezentacji.
8	Jak obliczyć swój dochód?	[6.8.]* charakteryzuje różne formy wynagrodzeń i oblicza swoje wynagrodzenie brutto i netto; wypełnia deklarację podatkową PIT, opierając się na przykładowych danych;	<ul style="list-style-type: none"> - wynagrodzenie brutto, - wynagrodzenie netto, - deklaracja podatkowa PIT. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, w jaki sposób w Polsce rozlicza się dochody, - wymienić podstawowe zasady wypełniania deklaracji podatkowej, - wyszukać prawidłowe w określonych sytuacjach, druki podatkowe, - wypełnić - zgodnie z instrukcją podatkową - deklaracje podatkową PIT na podstawie podanych danych.
9	Zjawisko mobbingu w miejscu pracy – sposoby przeciwdziałania.	[6.9.]* rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne w roli pracodawcy i pracownika; wyjaśnia zjawisko mobbingu w miejscu pracy oraz przedstawia sposoby przeciwdziałania.	<ul style="list-style-type: none"> - mobbing, - sposoby walki z mobbingiem, - prawa, które przysługują osobie dotkniętej mobbingiem. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić – odwołując się do przykładów - na czym polega mobbing oraz jakie są jego przejawy, - wskazać przykładowe sposoby walki z mobbingiem.

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

V. Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia

W ramach przedmiotu *podstawy przedsiębiorczości* oceniane są osiągnięcia edukacyjne ucznia zawarte w tabeli nr 1. Polega to na rozpoznawaniu przez nauczyciela poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia umiejętności i wiedzy w zakresie wymagań edukacyjnych zawartych w podstawie programowej.

O zakresie wymagań edukacyjnych uczniowie i ich rodzice zostają poinformowani przez nauczyciela na początku zajęć w danym roku szkolnym.

W konstruowaniu programu nauczania założono możliwość zastosowania oceniania kształtującego, które nie tylko pokazuje już osiągnięty poziom wiedzy i umiejętności, ale wskazuje także uczniowi kolejne kierunki pracy, co wydaje się być istotnym elementem procesu kształcenia oraz wartością dodaną niniejszego programu nauczania.

Program nauczania ma zachęcić nauczyciela do stosowania na lekcjach podstaw przedsiębiorczości – obok tradycyjnego, sumarycznego oceniania - właśnie oceniania kształtującego. Odpowiednie narzędzia umieszczone zostały w „Poradniku...” oraz przykładowych scenariuszach lekcji. W ocenie tej powinien czynnie uczestniczyć sam uczeń, dla którego będzie ona informacją zwrotną o poziomie osiągniętych celów oraz pozwoli planować dalszy proces uczenia się.

Nauczyciel wdrażający ocenianie kształtujące musi pamiętać o stosowaniu w czasie lekcji kilku stałych elementów. Są to (w wersji minimum): cele lekcji w języku ucznia, kryteria sukcesu (tzw. NaCoBeZu), czyli co nauczyciel będzie oceniał, na co będzie zwracał uwagę, pytania kluczowe, które inspirują i zachęcają uczniów do szukania odpowiedzi, samoocena i ocena koleżeńska oraz systematyczna opisowa informacja zwrotna od nauczyciela.

Ocena osiągnięć ucznia nie powinna być ograniczona jedynie do poziomu zdiagnozowania czy uczeń opanował wiadomości i umiejętności z podstawy programowej, ale także powinna uwzględniać inne aspekty, takie jak: formę opracowania danego zadania, jego estetykę i czytelność, formę wypowiedzi, czyli poprawność językową, posługiwanie się

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org

językiem i terminologią fachową, dobór argumentów, jasność i komunikatywność wypowiedzi. Należy zwrócić również uwagę na wykorzystanie w swojej pracy przez ucznia nowych technologii, biegłość wykonywania zadania, jak również organizację pracy własnej i zespołowej. Powyższe elementy (kryteria) powinny posłużyć do różnicowania ocen.

Punktem wyjścia w proponowanym przedmiotowym systemie oceniania w ramach przedmiotu *podstawy przedsiębiorczości* jest założenie, że warunkiem uzyskania przez ucznia oceny dopuszczającej jest opanowanie wiadomości i umiejętności na poziomie realizacji wymagań edukacyjnych.

W ramach przedmiotu *podstawy przedsiębiorczości* oceniane są osiągnięcia edukacyjne ucznia. Polega to na rozpoznawaniu przez nauczyciela poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia umiejętności i wiedzy w relacji do wymagań edukacyjnych zawartych w podstawie programowej.

Propozycja kryteriów oceniania sumującego:

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował wymaganych treści edukacyjnych,
- nie rozumie podstawowych terminów ekonomicznych i nieprawidłowo je stosuje,
- nie potrafi rozwiązać prostych zadań, nawet przy pomocy nauczyciela,
- nie zachowuje minimalnej dokładności i staranności, koniecznej do poprawnego rozwiązania zadania,
- nie opanował podstawowych umiejętności określonych w programie nauczania,
- nie wykazuje chęci współpracy w celu uzupełnienia braków.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- częściowo rozumie polecenia nauczyciela,
- zapamiętuje podstawowe wiadomości i potrafi je odtworzyć z pomocą nauczyciela,

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

-
- wykonuje z pomocą nauczyciela proste polecenia i ćwiczenia,
 - uczestniczy w wykonywaniu zadań w zespole,
 - rozpoznaje, nazywa i charakteryzuje z pomocą nauczyciela pojęcia i dokumenty.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- rozumie polecenia i instrukcje nauczyciela,
- rozumie omawiane zagadnienia
- zapamiętuje podstawowe wiadomości i potrafi je odtworzyć samodzielnie,
- samodzielnie i poprawnie wykonuje proste zadania i ćwiczenia,
- aktywnie uczestniczy w wykonywaniu zadań w zespole,
- nazywa i charakteryzuje poznane pojęcia i dokumenty,
- umie zastosować zdobyte umiejętności w praktyce.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- rozumie polecenia i instrukcje nauczyciela,
- rozumie omawiane zagadnienia i potrafi je zinterpretować logicznie i spójnie,
- zapamiętuje podstawowe wiadomości i potrafi je odtworzyć samodzielnie, jak również je wyjaśnić,
- wykazuje zainteresowanie poruszaną problematyką, głównie ekonomiczną,
- samodzielnie i poprawnie wykonuje proste zadania i ćwiczenia,
- aktywnie uczestniczy w wykonywaniu zadań w zespole,
- nazywa i charakteryzuje poznane pojęcia i dokumenty,
- umie zastosować zdobyte umiejętności w praktyce.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- uczeń powinien spełniać wszystkie warunki oceny dobrej, a także odznaczać się wiedzą i umiejętnościami z zakresu wszystkich treści nauczania z podstaw przedsiębiorczości,

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

-
- powinien samodzielnie poszukiwać informacji na omawiany temat,
 - poprawnie i rzeczowo posługiwać się terminologią ekonomiczną,
 - rozpoznawać i interpretować zjawiska ekonomiczne i gospodarcze,
 - brać udział w konkursach wiedzy ekonomicznej.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- uczeń powinien spełniać wszystkie warunki oceny bardzo dobrej, a także odznaczać się dodatkowo,
- indywidualnym podejściem do wykonywania dodatkowych zadań,
- kreatywnością w rozwiązywaniu zadań i ćwiczeń,
- uczestniczyć w konkursach i olimpiadach uzyskując wyróżniające wyniki.

W programie nauczania zaproponowano następujące sposoby sprawdzania osiągnięć ucznia z zakresu podstaw przedsiębiorczości:

- odpowiedzi ustne;
- prace pisemne (sprawdziany, kartkówki, testy);
- ocena wykonywanych ćwiczeń;
- ocena prac domowych (ćwiczenia, notatki z obserwacji dokonanych przez ucznia, notatki z wycieczek edukacyjnych, notatki dotyczące wydarzeń gospodarczych);
- ocena zadań praktycznych wykonywanych przez ucznia;
- ocena zaangażowania ucznia w realizację projektu edukacyjnego;
- ocena pracy na lekcji (wypowiedzi ustne, udział w dyskusji, obserwacja zaangażowania uczniów w czasie wykonywania zadań w grupie);
- udział w konkursach przedmiotowych i olimpiadach.

VI. Ewaluacja programu nauczania.

Ewaluacja to proces określania, w jakim stopniu realizowane są zadania edukacyjne, ocena tych działań oraz ich efektów. Wyniki ewaluacji zawierają wskazówki do podejmowania decyzji mających na celu poprawę jakości uczenia się i nauczania poprzez wprowadzanie korekt do programów edukacyjnych. Ewaluacja ma służyć głównie dostosowaniu programu nauczania i doskonaleniu metod pracy z uczniami w danej szkole.

Ewaluacja powinna podlegać zgodność programu z prawem oświatowym, poprawność merytoryczna i dydaktyczna, a także efekty pracy uczniów, kwalifikacje i kompetencja nauczycieli, a także współpraca nauczycieli, szczególnie geografii i podstaw przedsiębiorczości.

Ewaluacji programu nauczania można dokonywać na bieżąco i całościowo. Ewaluacji bieżącej dokonuje nauczyciel za każdym razem, gdy sprawdza osiągnięcia swoich uczniów.

Wyniki testów osiągnięć szkolnych pokazują, które cele programowe zostały zrealizowane w pełni, które częściowo, a które w ogóle nie zostały zrealizowane. Gdy wyniki sprawdzianów są niesatysfakcjonujące należy podjąć decyzję o wprowadzeniu zmian, np. dodaniu lub usunięciu pewnych metod/form pracy, zwiększeniu liczby godzin, zrezygnowaniu z treści wykraczających poza podstawę, jeżeli takie zostały dodane.

Ewaluacja całościowa to ostateczna ocena programu. Ma określić, jakie zmiany wiedzy i umiejętności uczniów zaszły w czasie realizacji programu, czy zostały osiągnięte zamierzone cele. Możemy to sprawdzić za pomocą:

- ankiet,
- wywiadów,
- obserwacji,
- analizy prac uczniów,
- analizy wyników egzaminów zewnętrznych.

W wyniku przeprowadzonej ewaluacji należy podjąć decyzję, czy program ma być kontynuowany. Jeżeli zostanie podjęta decyzja o kontynuowaniu programu nauczania należy się zastanowić, jakie zmiany są konieczne w jego realizacji.

VII. Zastosowanie programu w pracy z uczniem trudnym.

We współczesnej szkole zwraca się szczególną uwagę na indywidualne podejście do uczniów. Nauczyciel powinien stosować odpowiednio dobrane metody i formy pracy, które sprawdzają się w konkretnej grupie i dają jak najlepsze rezultaty. Spotykając się z uczniami odnoszącymi niepowodzenia szkolne należy specjalnie dla nich przygotować właściwy zestaw narzędzi, który pomoże im przezwyciężyć trudności w realizacji celów edukacyjnych. Takie podejście wymaga oczywiście poświęcenia większej uwagi i ilości czasu, jednak daje ogromne rezultaty, a przede wszystkim satysfakcję z wykonywanej pracy.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2010 roku, Nr 228, poz. 1487) wskazuje, iż pomoc psychologiczno – pedagogiczna polega na rozpoznawaniu i zaspakajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia, wynikających w szczególności:

- z niepełnosprawności,
- z niedostosowania społecznego,
- z zagrożenia niedostosowaniem społecznym,
- ze szczególnych uzdolnień,
- ze specyficznych trudności w uczeniu się,

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

-
- z zaburzeń komunikacji językowej,
 - z choroby przewlekłej,
 - z sytuacji kryzysowych lub traumatycznych,
 - z niepowodzeń edukacyjnych,
 - z zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego, kontaktami środowiskowymi,
 - z trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą.

Rozporządzenie wskazuje dalej, iż pomoc taka ma polegać m. in. na wsparciu nauczycieli i rodziców w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych.

Niezwykle cennym elementem programu nauczania jest fakt, iż wraz z całą obudową może on być wdrożony do realizacji w szkołach, w których uczą się uczniowie mający niepowodzenia edukacyjne, trudności w uczeniu się oraz są zagrożeni lub już niedostosowani społecznie.

Nauczyciel realizujący niniejszy program nauczania podstaw przedsiębiorczości otrzymuje komplet materiałów, które odgrywają kluczową rolę w osiągnięciu celów edukacyjnych w pracy z uczniem trudnym. Zastosowanie specjalnych metod i technik kształcenia, a zwłaszcza atrakcyjnych form nauczania może przyczynić się do ogromnego sukcesu nauczyciela, ale przede wszystkim jednak samego ucznia.

Stosowanie w pracy z uczniem trudnym metod aktywnych jest oczywiście podstawową formą. Warto zwrócić jednak uwagę na fakt, iż program jest tak skonstruowany, aby metody te można było odpowiednio stosować w różnych typach szkół i różnych grupach uczniów.

Duży nacisk położony na pracę zespołową czy metodą projektu pozwala integrować uczniów oraz przyjmować pozytywne wzorce przez uczniów zagrożonych niedostosowaniem

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

społecznym. Istotna jest tu jednak rola nauczyciela. Program może z powodzeniem tworzyć warunki do inkluzji – zjawiska dającego możliwości więcej niż integracji ze środowiskiem szkolnym uczniów niedostosowanych społecznie, a w konsekwencji do ich normalnego późniejszego funkcjonowania w społeczeństwie. W założeniach programu nauczania przyjmuje się uwzględnienie zainteresowań uczniów, dostrzeganiu potrzeb psychospołecznych, uaktywnianiu oraz twórczej pracy,

Forma tzw. e-booka jest zaś trafionym pomysłem w pracy w uczniem mającym trudności w uczeniu się, czy nawet osiągającym niepowodzenia edukacyjne. Z jednej strony bowiem atrakcyjność takiej formy skłania ucznia do intensywniejszej pracy, z drugiej zaś daje wiele możliwości uzupełniania wiedzy o dodatkowe informacje, które w tradycyjnym podręczniku nie występują. Nauczanie problemowe, systematyczna kontrola osiągnięć, także poprzez ocenianie kształtujące oraz indywidualne podejście poprzez eliminowanie tzw. „luk edukacyjnych” są proponowanymi metodami pracy z uczniami mającymi trudności w opanowaniu treści edukacyjnych przedmiotu podstawy przedsiębiorczości.

Czynnikiem gwarantującym sukces w pracy z uczniem trudnym jest gra, która łączy w sobie elementy podstaw przedsiębiorczości oraz geografii. Produkt ten łączy w sobie elementy, które korzystnie wpływają na osiągnięcie celów edukacyjnych, m. in. interdyscyplinarność, zastosowanie wiedzy w praktyce, czy szybką informację zwrotną o postępach w uczeniu się. Więcej informacji i metod zastosowania programu do pracy z uczniem trudnym znajduje się w „Poradniku...”.

Bez wątpliwości można stwierdzić, iż program nauczania podstaw przedsiębiorczości może zostać zaadaptowany także do efektywnej pracy z uczniem trudnym. A dodatkowo zastosowanie systemu oceniania kształtującego, które zaproponowane zostało w programie może stać się kluczowym czynnikiem sukcesu.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zespół autorski i merytoryczny projektu IBIS

Interdyscyplinarna Bez Barrier Interaktywna Szkoła

Anna Kowalska

Anna Lach

Anna Grzybowska

Monika Fibich

Teresa Tracz-Zielińska

Katarzyna Mijakowska

Piotr Głogowski

Małgorzata Serafin

Magdalena Kempieński

Edyta Cieplichowicz

Iga Zielińska

„IBIS – Interdyscyplinarna Bez barier Interaktywna Szkoła”.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundacja DRABINA ROZWOJU
ul. Dobra 5/2, 00-384 Warszawa
tel.: 022 646 48 38; fax 022 646 48 38
e-mail: fundacja@drabina.org www.drabina.org